Ն՝ 1276 — 1881 ՆՈՅԵՄԲԵՐ 15—16 ԲԱԶԱՐ—ԲԱԶԱՐ ԷՐԹԼՈՒՍ — ՊԼՇԻՆՃԻ ՄԷՋ

ԱՊՕՆԷ ՖԻՑԱԹԼԱՐԸ

Մէջիտիկէ 20 դուրուշտան

ՍԹԱՄՊՈԼ ԻՉԻՆ

Պիր սէնէլիք . . . . . 180 ղրշ.
Ալթը այլըգ . . . . . 90 »
Իւչ այլըգ . . . . . 50 »

ՎԻԼԱՅԱԹ ԻՉԻՆ

Բօսթա իլէ իրսալ օլունճաղլար իչիւն

Պիր սէնէլիք . . . . . 220 ղրշ.
Ալթը այլըգ . . . . . 110 »

30 Բարա

ԹԷՐՃԷՄԱՆԸ ԷՖԳԵՐԵՐ

ՄԷՎԱՏՏԸ ԲՕԼԻԹԻԿԻՅԷ ԻԼՄԻՅԷ ՎԷ ՄԻԼԻՅԷ

ՎԷՔ ՍԱԻՐԷՅԻ ՀԱՄԻ ԵՒ ՊԱՊԻ ԶԱԶԷԹԱ ՏԷՐ

ԻԼԱՆԱԹ ՖԻՑԱԹԼԱՐԸ

Պէհէր սաթրը իչիւն

1 վէ 2 վէ ճիւնէի սահիֆէյէ . . 5 ղրշ.
Հիւնէիւ սահիֆէյէ . . . . 2 »

ԻԽԹԱՐ. Պանդա, Շիրքէթ վէ սամուրու սարրաֆիյէյէ այիտ.

2 վէ ճիւնէիւ սահիֆէլէրէ . . 6 ղրշ.
Հիւնէիւ սահիֆէյէ . . . . 4 »

Զէյատէ միւտտէթ իչիւն իլանաթա այրը բաղարլըգ օլուր։

Մէվտտը նաֆիյա տայիր պէհալէր մէճճանէն գալուլ օլունճագ վէ տէրճ օլունմայան էվրագ իատէ օլունմայաճագ։

30 Բարա

Իտարէսանէսի վէ մաթպասը, Սթամպօլոս Պապը Ալի ճատտէսինտէ էսկի Պապը Զապթիյէ նօգաղը քէօշէսինտէ նումէրօ 8 տէ տիր։ — Ղազէթանըն ուսուրու իտարէ վէ թահրիրիյէսինէ այիտ քեաֆֆէյի մէվատտ հագգընտա, Միւտիրի դազէթա Տիգրան Ճիվէլէկեանա միւրաճաաթ օլունճաղը կիպի, քեաֆֆէյի մէքեաթիպին տախի անըն նամընա կէօնտէրիլմէսի Ֆէթիզա էտէր։

ԱՍԻԹԱՆԷ 16 ՆՈՅԵՄԲԵՐ

ԿԻՒՆԼԻՒՐ ՀԱՎԱՏԻՍ

Տիւնքի Վաքթ սահմանը թահվիլաթ մէպէլէսի իլէ Ռուսիա թաղմինաթը հագգընտա պէրվէհէնը աթի մալիւմաթ վերիյոր.

Ռումերը մալիյէ՝ վէ սարրաֆիյէ իլէ իրթիզայ օլունան մէհաֆիլտէ, Ռուսիա սէֆարէթինին՝ Էվրօբալը տանլէրիմիզ իլէ օլան միւզաքէրաթըմիզը թէէխիր իթմէէ չալըշմասը իւզէրինէ, Ինկիլիզատին վէքիլի Մ. Ռուրգ՝ Ինկիլիթէրրայա պիր թէլէգրաֆ չէքտիկի ըրիայէթ իտիւյոր։

ՄիւշարիյէյՀ՝ Էվրօբալը տանլէրին հագդը թէգատտիմինի վիգայէթէն, Ինկիլիթէրրա հիւքիւմէթինին պու իշէ միւտախէլէ իթմէսինի թալեպ զրմնընտա պու թէլէկրաֆը չէքտիյի սէյլէնիւօր։

Մ. Ռուրգ թարաֆընտան պէյլէ պիր թէլէկրաֆ չէքիլմէսի նասըլ գարտէյէ թէվֆիգ իտիրտիկինի պիլմէմիյիր։ լաքին, Ինկիլիզ տանլէրի գօմիթէսինին Ինկիլիզ հիւքիւմէթինէ միւրաճաաթ լիւզումինէ գարար վերմիշ օլմասը մուհագագ օլուպ, զալիպա թէքլիֆը իպթիտա Մ. Ռուրգ թարաֆընտան մուգաբ պուլմադ սուրէթի գօմիթէլէրճէ միւնասիպ կէօրիւլմիշ տիր։

Տիկէր թարաֆտան իչթիհատիմիզէ նէզարէն, Ինկիլիթէրրա հիւքիւմէթի պու խուսուսը տէսթիք էլթիզամէ ամրէ տը։ Շէօյլէ քի, Ռուսիանըն ուսուրը մալիյէ միւզաքէրաթը հաղրրէսինէ միւտախէլէ իթմէսինէ մուգապիլ նէ հարէքէթ իթթիխաղը միւնասիպ օլաճաղը խուսուսունա, տիւէլը սարէէնին էֆքեարը նէ մէրքէզտէ իտուկինի սօրմուշ տը։

Հէր նէ իսէ Էվրօբալը տանլէրիմիզին վէքիլէրիյլէ իթթիհազ օլունան գարարլարա տիբլօմասի միւտախէլէթը իսթէմէյիլ։ Ֆագատ Ռուսիանըն թալեպ իթմէքտէ օլտուղու թաղմինաթ մատտէսինէ Էվրօբա տիբլօմաթլարընը միւտախէլէլերի միւգթազի վէ միւթէհամիթիմ տիր։

Գօնսօլիտէ իլէ Պոռ-Թէլէր տէնիլէն խաղինէ թահվիլաթընը վէ շրմէնտրֆէր քեաղրլարընը իսթիզրազաթը սարէ իլէ միւսաւիթ թուհմուլմասընա Ռուսիա մուրախասլարը թարաֆընտան իթթիզազ օլունմաղը տախի իշիտիտ։ Պու խասպէր սահիհ օլուպ օլմատըղընը պիլմէզ իսէք տէ, էկէր սահիհ իսէ բէք ածիպ օլտուղունու պէեանտան կէրի տուրամայըզ։

Շիմտիլիք չուրասը մուհագագ տը քի, Ռուսիա մուրախասլարը՝ էսկի բէհնէլէրին հէյնը հաճէթտէ իպգամնը գարարընա չալտէթէ միւքէրրիզ օլմուշլար տը։ Զէրա պու գարար՝ մէզկուր բէհնէլէրին զարը մահտուտ պիր միւտտէթ իչին պաչգա մահալէ թէրհին օլունմասընը մէն իտէր։

Քէզալիք մէրթէպէի թէհգիգ օլան մատտէլէրտէն տիր քի, տաին վէքիլէրիյլէ ադա օլունան գարարլարընը գաթիլիք քէսպ իթմէսի հագգընտա իչան խիլէն չիւսկէ վէ ենտիշէլէր բէք զէյատէ միւպալաղաը չէլլեր տիր։

Մուգաբրէրաթը մէզկուրէնին եազընտա մէվգիի իճրայէ գօնըլմասը իհթիմալի՝ թէէխիրը իճրասը իհթիմալինէ նիսպէթէն 100 տէ 90 մերթէպէսինտէ տէնիլսէ միւպալաղա իտիլմէմիշ օլուր։ Ռուսիանըն մէթալիպաթը նէ գատար օլուր իսէ օլսուն, երինէ հուսուլը իթթիֆաք միւմքիւն տիր։ Մէկէր քի Ռուսիա իչի՝ ուսուրը մալիյէ զէմինինտէն բօլիթիգա զէմինինէ նազլ իտէ։

Մէվճուտ օլան էմալէլէր՝ պէօյլէ պիր նազլ վուգու պուլմասընը կէօսթէրմէքտէ օլտուղու մալիւմ տիր։ Հաթթա Ռուսիա տէվլէթի՝ թաղմինաթը հարպկիյէյէ մուգապիլ էրզրում վիլայէթինին վարիտաթընը թալեպ, վէ վիլայէթին Ռուսիա մէմուրլարը մարիֆէթիյլէ իտարէ օլունմասընը թէքրիֆ իլէտիյի եօլունտա պիր չալիտա չըգարարլարը։ Ռուսիա տիբլօմաթլարը թարաֆընտան ալել ածէլէ թէքզիպ օլունմուշ տը։

—

Թաղմինաթ գօմիսիօնունուն ճումա երթէսի կիւնիւ վուգու պուլանը՝ իհթիմալընա Օսմանը մուրախասլարը՝ թաղմինաթը հարպկիյէյէ մուգապիլ պաղը վերկի վէ Ռուսում կէօսթէրմիշ իսէլէր տէ, Ռուսիա մուրախասլարը թաղմինաթըն սէնէվի եիւզտէ 1½ վէրիմէսինի իսթէտիքլէրի ճիհէթլէ, վարիտաթը մէզքիւրէյի քեաֆի կէօրմէմիշլէր տիր։

Մէզքիւր իհթիմ՝ պէյօղլունտա վագը Ռուսիա սէֆարէթիանէսինտէ վուգու պուլմուշ տը։

—

Լիվիճէ եազտըղըմըզ վէճհիյէ, պու կիւն ադը ճիմա իտէճէք օլան մալիյէ գօմիսիօնունտա, հալա թահմը միւզաքէրէյէ արնմամշ օլան թիւթիւն ինհիսարը մատտէսի իլէ իչթիզալ օլունաճագ տը։

—

Գալաթատա վագը եունան բօսթախանէսինին ճումա կիւնիւ գարատրլտրընը երթէսի կիւնքի նիւսխէմիզտէ եազմըշ իտիր։ Մուախխարէն ալտրընըմըզ պաղը թաֆսիլաթա կէօրէ, մէզքիւր բօսթախանէնին գարատրընը սըրատտա հիչ պիր միւչքիլաթ չըգարըլմամշ տը։ Շէօյլէ քի, Շէհր Լմանէթինտէն 10 գօմիսէր իլէ 2 ժանտարմա զապիթի վէ 6 նէֆէր ժանտարմա ասքէրի վէ խասսա բիյատ ասաքիրինտէն պիր միֆրէզէ բօսթախանէի մէզքիւրէ կէլէրէք, Շէհր Լմանէթինտէն սաղ իթթիքլէրի էմրի իճրա իթմիշլէր տիր։ Շէհր Լմանէթինին պիրինճի գօմիսէրի՝ թահրիրէն քէնտիսինէ թէվտի օլունան էմրի բօսթախանէսի մէզքիւրէ կէօթիւրտիքտէ, միւտիրի Եունանը Մ. Բէրտիքտարի պիր զապթնամէ գալէմէ ալարագ հէմ քէնտի իմզալամշը վէ հէմ տէ մէրգում գօմիսէրէ իմզալաթմշը տը։ Պունուն իւզէրինէ բօսթախանէի մէզքիւր թախսիյէ օլունմուշ վէ գարատսու Շէհր Լմանէթի մէմուրը թարաֆընտան մէօհրէնմիշ տիր։ Շիմտի Եունան բօսթաչանէթարը՝ հանկը տէվլէթի սէֆիրէսի կէլիյօր իսէ, օնուն բօսթախանէսինէ եանի, եաՍմթրիա վէ եա Ֆրանսա բօսթախանէլէրինէ կէօթիւրիմէքտէսի օլտուղու մալիւմ տիր։ Հաթթա Ռուսիա տէվլէթի՝ թաղմինաթը

ՏԱԽԻԼԻՅԷ

Աւսթրիա սէֆիրի Պարոն Գալիս տիւնքի կիւն Պապը Ալիյէ պիլ ագիմէ Պաշ վէքիլ բաչա հաղրէթլէրի իլէ սիլագաթ իթմիշ տիր։

—1885 սէնէսինտէ Բօսնատա քիւչատը մուգաբրէր օլան սէրկիսէ (էքսբօզիսիօն) պուլունմադ իւզրէ պիր Օսմանը չիրքէթի թէշքիլ իթմէք իչիւն Տէրսաատէթ կէլմիշ օլան Մ. Ալէքսանդր նամզաթ պու մէմուրլիյէթինի պաչա չըգարարագ Բօսնայա ավտէթ իլէմիշ տիր։

—Գարթալ գաղաքընտա պաղը հայտուտարը պիր մուհտեմիրին 300 տէն միւթեավուզ գօյունընը ղասպ վէ՝ ֆիրար էյլէմիշլէր տիր։

—Եագանճդանա Հաճի Նաճի էֆէնտի նամընտա պիր քիմէնէ քէնտի էմլաքը տախիլինտէ Բօրսլէն թօբրաղը պուլմուշ օլտուղունտան, պունըն իհրաճը իմթիեազընը թալեպ էյլէմիշ տիր։

—Սիւլիյ գանալը չիրքէթի կէլէճէք յունվար իպթիտասընտա հիսսէտարանա եիւզտէ պէշ ֆիլզէն ֆազլա օլարագ, հիսսէ պաչընա 12 ֆրանգ 50 սանթիմ թէմմէթիւ թեվզի իտէճէք տիր։

—Հինտիսթանտա Լէմման մէմալիքինտէ եէնիտէն իսլամար իլէ Մէճուսիյէր պէյնինէ պէօյիւք պիրնիղա վէ ճիւտալ վուգու պուլմուշ տը։

—Իսկիւտարտա սոյուն գըլէթի ճիհէթիյէ, սու թաչըմագ իւզրէ Տէրսաատէթտէն իքի սու մամուանասը թային օլունմուշ տը։

—Քէմալը իսթիղրապա իչիթտիյմիզ կէօրէ, տիւնքի կիւն Պէյօղլունտա Ռում միլլէթինտէն 70 եաչընտա պիր գատըն 20 եաչընտա պիր տէլիգանը իլէ ադատը իղտիվաճ իթմիշ վէ 500 լիրա գատար թրանսմա իլէ եարըմ էվ վերմիշ տիր։

Պու գարընը պիր գաչ էվլատը իլէ թօրունըրը վար իմիշ։

ԱԶԳԱՅԻՆ

ԲԱԹՐԻԳ ՍՐԲԱԶԱՆ ՀԱԶՐԷԹԼԷՐԻՆԻՆ ԻՍԹԻՖԱՍԸ

Բաթրիգ Ամեն. Ներսէս Սրբազան հազրէթլէրի՝ ճումա կիւնիւ կրօնական խորհրդական Դեր. Տ. Սիմէօն վէ Սըվազ առաջնորդը Դեր. Տ. Պետրոս Սրբազանլարը, քէնտի թարաֆընտան Արնավուտ քէօյտէ կիլիկիա կաթողիկոսը Ամեն. Տ. Տ. Մկրտիչ Սրբազան հազրէթլէրին իրսալ իտէրէք, հիւքիւմէթը Սէնիյէ թարաֆընտան իթա պույրուլան պիրինճի ռիւթպէ Մէճիտիյէ նիշանընտան տօլայը թէպարիք էյլէմիշ տիր։

Իչթիտիկիմիզէ կէօրէ, պու միւնասէպէթլէ մուամիլէյհիւմա արքեպիսկոպոսլար՝ կաթողիկոս իլէ Բաթրիգխանէ արաօրնտաքի միւնասէպաթա տայր օլան չարթնամէյի իմզալամագ իւզրէ միչարիւէյհ Մկրտիչ կաթողիկոս հազրէթլէրինէ արզ իթտիքլէրինէ, զարահատէն օլարագ կաթողիկոսը միչարիւէյհ հազրէթլէրի՝ երինէ եվվելքի իտտալարընտա իսրար իթմիշ, վէ պաղը իթիրազաթ սերտիյլէ մէզքիւր չարթնամէյի իմզալամամշ տը։

Գեր. Սիմէօն վէ Գեր. Պետրոս Սրբազանլար իչպու չայանը իսթիղրապ ճէվապը տալնճա, տօղրու վարչական խորհուրդա կիտէրէք պէհանը քէյֆիյէթ իթմիշլէր տիր։

Պունուն իւզէրինէ վարչական խորհուրդ արիզ ու ամիգ միւզաքէրէաէն սօնղրա, պու արա զուհուր իտէն եօղղատ մէսէլէսինի տէ օմիւնասէպէթլէ թահմը թէզքէքիւրէ ամրշ տը։

Մէսէլէի մէզքիւրէ չունտան իպարէթ տիր։ Եօղղատ էհալիսի՝ Պիլէճիք առաջնորդը Գեր. Շիշմանեան Ղեւոնդ եպիսկոպոսը Առաջ. տեղապահ օլմասընը թալեպ իտէրէք, պու արդալէրինի Բաթրիգխանէյէ պիտրիրիշ օլաուգէրընտան, Բաթրիգխանէ տախի պու մատտէրի պա թաղրիր Պապը Սիկիյէ թէպլիղ իլէ պուլրուլասընը իսթէմիշ իսէ տէ, Պապը Ալի եօղղատը կիլիկիա ըէսի օլտուղունտան, Պէրաթը ճէտիտ ահվալտանընա, Սիս կաթողիկոսը Ամեն. Տ. Տ. Մկրտիչ Սրբազան հազրէթլէրի թարաֆընտան թաղրիր կէլէսինի եմր իթմիշ, վէ իշթէ պունուն իւզէրինէ եօղղատ էհալիսի կէյէն հաֆթա բէնէյէն. պիտ վէ ճումա երթէսի կիւնէրի միւշարիւէյհ կաթողիկոս հազրէթլէրինէ իւշ ադատ թէլէկրաֆ քէշիտէ իտէրէք, թաղրիրը մէզքիւրը Պապը Ալիյէ եազմասընը թալեպ էյլէմիշ վէ պու իւշ ադատ թէլէկրաֆիյրընը պիրէր սուրէթինի տէ Բաթրիգխանէյէ չէքմիշ տիր։ Հալ պու քի միւշարիւէյհ կաթողիկոս հազրէթլէրի՝ եողղատ էհալիսինին թալեպ իսթիրթաղրիրը մէզքիւրը Պապը Ալիյէ եազմադխուսուսընտա չիմտիյէ գատար հիչ պիր թէշպիւսատ պուլմամշ տը։

Բաթրիգ Ամեն. Ներսէս Սրբազան հազրէթլէրի իսէ կէրէք իշպու կիլիկիա կաթողիկոսլըզը մէսէֆսինէն վէ կէրէք սարը մուալագատ գալմըշ օլան պիր չօգ առաջնորդլուգլար մէսէլէլէրինտէն միւթէհասիր օլարագ (յուղուրով) ճումա կիւնիւ սաաթ 11 ըատատէլէրինտէ վարչական խորհուրդը տաղղմասընտան սօնրա, Ալիյէ նազրը ճէվտէթ բաչա հազրէթլէրինին գօնաղընա պիլգիմէ, պիղղամ իսթիֆանամէսինի իմա իթմիշ տիր։ Բէզարիք Բաթրիգը միչարիւէյհ հազրէթլէրի իշպու իսթիֆանամէսինին պիրէր սուրէթլէրինի կրօն. խորհրդական Գեր. Տ. Սիմէոն Սրբազանա վէ Ը.Դ.Հ. ժողով ատենապետի Մէրեէմ-Դուլի Ցարութիւն էֆէնտիյէ վէ վարչական խորհուրդ ատենապետի Եուսուֆեան Տիգրան էֆէնտիյէ տախի իրսալ իթմիշ տիր։

Պունուն իւզէրինէ ճումա երթէսի կիւնիւ էօյլէն վագթլարընտա մուամիլէյհ կրօնական խորհրդական Գեր. Սիմէոն Արքեպիսկոպոս վէ տիւնքի բաղար կիւնիւ տախի մուամիլէյհիւմա Ընդհ. ժողով վէ վարչական խորհուրդ ատենապետլերի խասէօյտէ Բաթրիգ Ամեն. Ներսէս Սրբազան հազրէթլէրինին ենէզտինէ կիտէրէք, իշպու իսթիֆա մէսէլէսինտէն տօլայը 3 սաաթ գատար իճրաի միւզաքէրէ էթմիշլէր տիր։

Իշպու իսթիֆա մատտէսինտէն տօլայը հրսս իթտիկիմիզ թէէսսիֆը ազիմի, պիր պէնտը մախսուսա պէեան իտէճէյիզ։

—

Բաթրիգ վէքիլի Գեր. Տ. Գէորգ Ծ. վարդապետ Բուսճուգլեան տախի պուկիւն մէսէլէի մէզքիւրէ հագգընտա միւզաքէրէ թէմէք իւզրէվ արչական խորհուրդը Բաթրիգխանէեէ տավէթ իթմիշ տիր։

—

Տիւնքի բաղար կիւնիւ Միացեալ ընկերութիւնը կեդր. ժողովը Գալաթա խորհրդարանընտա սաաթ 7½տա ագատը իճթիմա իտէրէք, 26 երեսփոխան հազրը պուլունմուշ վէ իճթիմաը սապգը զապթնամէսի գրաաթ օլունարագ թաստիգ իտիլմիշ տիր։

Երեսփոխանլարտան Գասպար Զերազ իլէ Մագուսու Հարենց էֆէնտիլէր իսթիֆա վերէրէք, եերլէրինէ կարապետ կիւրճեան վէ Միհրան Ազատ էֆէնտիլէր երեսփոխան ընտրիլմասը օլունմուշլար տը։

Ինթիխապը՝ մէզքիւր մուամէլաթընտան սօնռա, ցնօրէն ժողովն ուսուլը։ Կնապը թէպտիլինէ տաիր յունտան ագտամ թէքլիֆ արզ տէնէլէր իշպու թէքլիֆ սինաէն տօլայը բաչաի միւշարիլէյհ հազրէթլէրինէ պէյանը թէշէքքիւր էթմիշ տիր։

—

Փանգտա պէր վէճհը աթի օգունմուշ տը։

«Մէրտիրէն Ասուլուց Գեր. Տ. Պետրոս Պատրիարք—կաթողիկոսէն երէկ հեռագիր մը հասած է մեր Ս. Պատրիարք Հօր, ծանուցանող թէ՝ ճէմօ անուն հրաչակաւոր աւազակապետն Տէր Սէրգ (Ս. Խաչ) անուն եկեղեցւոյն վրայ յարձակեր, տաարի ատեր և մարդապետին մօուրը կտրեր է ինախատինս քրիստոնէից, և թէ՝ պաշտպանութիւն գտած է տեղական կառավարութեան պաշտօնեաներէն Ս. Պատրիարք Հայրն Փութացաւ սոյն խժդժական դէպքը յատուկ գրով մը Բ. Դրան հաղորդել։»

—

ԱԶԳԱՆՈՒԵՐ ՀԱՅՈՒՀԵԱՑ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Ազգանուէր Հայուհեաց Ընկերութիւնս, լի գեղեցիկ յոյսերով, զոր կը տածէ միշտ իւր ապագային նկատմամբ, կը փութայ այսօր յայտարարել իմենալ և հրաւէր կարդալ առ համայն ազգային, որպէս զի աջակցին իւր նոր ձեռնարկին մէջ, զոր նպաստաւոր միջոց մի կը նկատէ իւր շահուց յաւերման։

Ընկերութեանս Ընդհ. ժողովոյ վերջին նստին մէջ որոշուած է վճռականութիւն մի հաստատել, զոր այդ հրապարակաւ յայտարարելով, կը փափաքիմք որ իւրաքանչիւր ազգային անհատ իւր ուսումնասիրութեան և առ հարեւս տածած անհուն եռանդեան մի նոր ապացոյց տալու համար, հաճի ըստ իւր կամաց նուէր մի չնորհել ի նպաստս ընկերութեանս վճռականութեան։ Ասի բարեդէպ առիթ մ'է օժանդակելու մեր այն դժուար ձեռնարկին, որով կը նկրտիմք մեր հայրենի աշխարհին դարաւոր աղիտից զոհ գնացող դեռահաս և անօգնական Հայուհիներն դաստիարակել և ճանչցնել նոցա այն պարտականութիւնք, զորս ունին առ քաղաք, առ հայրենիս և առ համայն մարդկութիւն։

Արդ քաղցր է մեզ յուսալ որ մեր հրաւիրանաց այս տկար ձայնն արձագանգ պիտի գտնէ Հայասիրաց մէջ և աղուսիրտ Տիկնայք և Օրիորդք իւրեանց փափուկ մատանց սիրուն ասեղնագործերով, և ա. —ռձեռն Մեծ. Տէրք իւրեանց լդասիրական գեղեցիկ նուէրներով պիտի հաճին խրախուսել զմեզ այս ձեռնարկին մէջ, որով և ընկերութեան երախտագիտութեան և գուսանաց անմեղ մանկուհեաց օրհնութեան պիտի արժանանան առ յաւէտ։

Ի դիմաց Գործ. ժողովոյ
Ազգ. Հայ.—Ընկ.
Ատենադպիր Ատենապետ
Մ-ԲԻՒՆ Գ. Հ-ՐԵՆՑ Տ. Մ. Մ-ՊՂԻՆԵԱՆ
Կ. Պոլիս 14 նոյ. 1881

ՏՕԳԹՕՐ ՄԻՀՐԱՆ ԶԱՐԴԱՐ՝

Տօգթօրը մուամիլէյհ չօգ սէնէլէրտէն պէրու պապէթի թահսիլ ետիգա Տէրսաատէթ ղունտան, Պէյօղլու գաղընտա 18 նուս հէր կիւն սապահ գատար պուլունտու մաա կիւնէրի տախի 6 յա գատար քէնտիսինէ իտէն խասթէկեանը մէս. 6 թէտափ իտէճէք տիր։

Տօգթօրը մուամիլէյհ հէր կիւն սաաթ 8տէն ադչանա գատար տա Սթամպօլ Էվարընտա Նշանճիան, Մուսալլ. հատտէսինէ 35 նումրօլը սապգը էճզախանէյի քէնտիսինէ իգամէթկեան թախսիս իտէրէք օրատա պուլունմադտա օլուպ, բաղար իրթէսի կիւնէրի մահալը մէզքիւրտ տախի սաաթ 3տէն 10ա գատար քէնտիսինէ միւրաճաաթ իտէն ֆուգարա խասթէկեանը մէճճանէն թէտավի իտէճէկինի միւթէպտիր էհալիյէ իլան իտէր։ 6—6

Ա.ՀՎԱԼԸ ԲՕԼԻԹԻԳԻՑԷ

Մ. ԿԱՄՊԷԹԹԱ

Մ. Կամպէթթանը, Ֆրանսա վիւքէլաբ բիյասէթինէ թալեին գըլընմասը իւղերինէ կէչէն ճումա երթէսի կիւնիւ եաղմըշ օլտուղումուզ պէնտը մախասուսումուղտա։ Իքի ճիհէթ իւղերինէ էմնիյէթ պէեանը էֆքեար իլէմիշ իտիք։

Պիրինճիսի, Մ. Կամպէթթանը սուլհ բօլիթիգասընա սիւլիւք իտեճէյի ճիհէթի իտի։

Իքինճիսի տախի, Ֆրանսա իլէ Ինկիլթերրա տէվլէթլէրի պէհինտէ մէվճուտ պուլունան միւնասէպաթը տօսթանէնին, միւշարիէյհ ճէնապլէրի սայէսինտէ տահա գիւեատէ թագվիյէթ պուլաճաղը ճիհէթի իտի։

Մէմնունէն պէեանէ միւսարէաթ իտէրիզ քի, սօն բօսթա իլէ վարնա ջան կէրէք Ինկիլիզ, կէրէք Ֆրանսըզ. վէ կէրէք Ալէման կաղէթալարընան պաղըլարը, պու էֆքեարըմզտա եանըլմամըշ օլտուղումուզու թատիք, վէ պինանէն ալէյհ, սուլհ արզուսընտա պուլունանլարը թէէմին գըլմըշլար տըր։

Պու կաղէթալար տախի պիզիմ կիպի, Մ. Կամպէթթանը, Ալէմանիայա դարչը ախզը Ինթիգամ մուհարէպէսի արզուսունու թէրք իլէմիշ օրմասընա էմնիյէթ իթմէմէքտէ իսէլէր տէ, հիչ տէյիլ իսէ խայլի միւտատէթ տահա, մէմուլ օլունան պու պէօյիւք վագասընդն զուհուրինէն իճթինապ իտէճէյինէ, հէման քէաֆիէսի տէ հէմէքքեար պուլունմագտա տըրլար։

Ինկիլթերրա իլէ Ֆրանսա պէյնինտէ տէրքեար օլան միւնասէպաթը տօսթանէէ կէլինճէ, իքի թարաֆ կաղէթալարընդն էքսէրիսի տախի, պու ճիհէթին, Մ. Կամպէթթա իտարէսի թահթընտա, տահա զիյատ կիթագվիյէթ պուլաճաղընը մէմուլ իթմէքտէ տիրլէր։

Պիր մուգատտէմ մագամընտա պունլարը եազտրգտան սօնրա, թուր շէհրինտէ իտարէի հիւքիւմէթին պիր իշ կէօրէմէքտէ օլտուղու միւշահէտէ օլունտուղունտա, Մ. Կամպէթթա իտի քի, պիր պայնա պինէրէք, մուհասէրէ թահթընտա պուլունան Բարիզտէն գաչըպ, տիշարը չըգմըշ, վէ Թուրա եէթիշէրէք իտարէի հիւքիւմէթ պաշընա կէչմիշ, վէ օլ թէհլիւկէլի օլունաճագ գուվվէթ, ղայրէթ վէ սէպաթ իպրաղը իլէ, Ֆրանսաբը հէման գուրթարմըշ տըր. վէ քէնտի ղայրէթի իլէ Ալէմանիա օրտուսունա գարշը վուգու պուլան օլ գահրամանճա մուգավէմէթ, քէնտի զիբրինի, եգէտի սուրէթտէ Ֆրանսա էհալիսի ինտինտէ պագը սագլամըշ տըր։

Մ. Կամպէթթա, ասքէրլիճէ եահսոտ բօլիթիգա մատտէլերինճէ հիչ պիր թէճրիւպէսի պուլունմաճան կէնճ վէ միլքիյէտէն պիր ղաթ օրմուշ օլտուղու հալտէ, տէօրթ հաֆթա սիւրմէզտէն մէյտանը մուհարէպէյէ տէօրթ օրտու չըգարմըշ, վէ հաֆթա, Մարէշալ Պազէնին խայինճէ թէսլիմինտէն նէչէթ իտէն օլ ադամ ֆէլաքէթտէն սօնրա պիլէ, Ֆրանսաբը տաճանըզ տուրաճագ հալէ կէթիրէպիմիշ իտի։

Պիր Օրլեանա գօչար, պիր Լիլ շէհրինէ գօչար, վէ պիր տէ Լիօնա գօչար, վէ հեր եէրտէ ասքէր ֆըրգալարը թէչքիլ իտէր, վէ էհալիյէ ճէսարէթ վերիր իտի։ Վէ սօն պիր իւմիտ գալանա գատար եաղընը քէնտի ղայրէթի իլէ, Ֆրանսա մէմալիքինի Ալէմանիաճա գարշը տաճանըզ տուրմաճա թէշվիգ իլէտի։

Նիհայէթ միթարէքէ օլունտուղունտա, սուլհ չարթլարընը թէղէքքիւր իթմէք իչիւն թէչքիլ օլունան միլլէթ (մէճլիսինտէ), Մ. Կամպէթթանը, «օգուզ գաղա թարաֆընտան մէպուս ինթիխապ օրմասը, արթըգ թէճճիւպ օլունաճագ պիր չէյ սահելամաղ իտի։

1877 սէնէսինտէն պէրու, Մ. Կամպէթթանը, Ֆրանսա իտարէսինտէ օլան թէէսսիրի, իքմալէ վարմըշ, վէ 1879 սէնէսինտէն պէրու մէպուսան մէճլիսինին բէյիսի օլուպ, ճիւմհուրիյէթի հէր նէվի վագալարա գարշը մուհաֆաղա իլէմէյէ գուվվէի քեաֆիսի պուլունտուղունու իսպաթ իլէմիշ տիր։

Շիմտի Մ. Կամպէթթա, իլէրու աթըլարագ, ումուրը տէվէթ բէհպէրլիյինի քէնտի իւղերինէ ալմըշ տըր։

Մ. Կամպէթթա, պունտան իչ սէնէ եվվէլ «Ճիւմհուրիյէթ թէհլիքէլէրի կէչտի, ֆագաթ միւշքիլաթ կիւնլերի պաչլաֆօր» տէտի, վէ պու մէքշքիլաթ պիզզաթ քէնտի չալասը իւզերինտէ պիր հագդագաթ բէնկի քէսպ իթմիշ տիր։

Միւմանիյէ ճէնապլէրի քէնտինտէն բէք չօք չէյլեր պէքլէնիլէն պիր սըրատա մէմուրիյէթ պաչընա կէչիյօր պագալամ պունլարը խօչնուտ օլունաճագ պիր հալտէ իճրա իտէպիլճէնք մի տիր։

Նէֆսի Լվրօքատա էն թէհլիլէլի օլան էհալի քէնտի մայէթինտէ պուլունուեօր։

Պու էհալի գուսուրլար պուլմագ իչիւն բէք խահիկէր, խէթալարա հեր միլլէթտէն աղ աֆվ իտէն, վէ սէճտէ գըլտրղը չէ.ի եագմայա վէ եագտըղը չէյլերէ սէճտէ գըլմահա հէբսինտէն զիեատէ հաղը պուլունան պիր էհալի տիր։

Բէնտիսինտէն բէք չօք չէյլեր պէքլէնմէքտէ տիր. ֆագաթ պագալամ իճրա իտէճէք չօք չէյլերի վա՞ր մը տըր։

Պիր քերրէ իսթէր երքէք օլսուն իսթէր գատըն, հեր Ֆրանսըզն եիւրեյինտէ պիր չէյ վարտըր (Ալզաս-Լօրէնին գուրթարըլմասը) քի, քեաֆֆէսի տէ, էզճան ու տիլ անըն իճրասընը կէօրմէք արզուսունտա տըրլար, ֆագաթ պու մէյվէ տահա խամտըր. վագթի կէլմէմիշ տիր։

Ֆրանսա կէչմիշ ֆէլաքէթլերին թամիրի իչիւն պիրազ վագըթ պէքլէմէլի տիր։

Ֆրանսըզտան բէք [illegible] օլունլիյէօլի օլան [illegible] մանլարա գարշը ուղրաչան Մ. [illegible] կիւնլերի թեքրարն կէրի չըղրամազ վէ մուհարէպէ [illegible] եագմազ իչիւն [illegible] մաղընը ուղատմամազ։

Մ. Կամպէթթանն տախիլտէ իճրա իտէճէք իսլահթարը, Ալէմանիա իլէ մուհարեպէյի կիրիչիպ Ալզաս-Լօրէն էեալէթլերինէ անըն էլինտէն ալմաեա ուղրաչմասընա գարշըլըգ կէլէմէզ իսէ տէ, պունուն իլէ իքթիֆա իթմէեէ մէճպուր օլաճագ, վէ Ֆրանսըզլարընն չիմտիքի Պէօյ-Վէրտէրան մէմուլ իթթիքլերի պէօյիւք չէյլերէ գարշը ալունուլա իքթիֆա իտէճէքլերի մէմուլ տէյիլ իսէ տէ, պիր միլլէթին թէվարիխի եալընը գահրամանճա իճրաթալար զիբրի իլէ եազըլմատըղընը պիլմէլի տիրլեր։

Պիր վիւքէլա հեր վագթ քէնտի վաթանընը գուրթարմագ իչիւն մէմուրիյէթէ կէչիրիլմէզ. հաթթա քէնտիսինտէն եվվէլ իտարէի հիւքիւմէթ պաչընտա պուլունանլարընը խէթալարընը թամիր իթմէք իչիւն չըղրըմըշ օլաա տախի երեէ պու պէօլէ տիր։

(Թայ՛ղ)

Պու կիւնլիւք, Մ. Կամպէթթանընն եէնի մէմուրիյէթի իւղերինէ եալընը Թայ՛ղընը միթաղէսընը խիւլասա իլէ իգթիֆա իտէրէք, տիկէր Ինկիլիզ կաղէթալարընտան պաղըլարընընն պու մուհիմմ մատտէ իւղերինէ օլան պաղը միթաղէսընը խիւլասասընը տախի պէեանէ միւսարէաթ իտէրիզ։

(Եարը)

ՊԷՆԻ–ԶՈՒԿ–ԶՈՒԿ

Պէնի–Զուկ–Զուկ նամհանպազ գումբանէասընտա պիր գաչ Ինկիլիզ չօճուգլարընընն էսիր կիպի գուլանըլմագտա օլտուղունա տարի ախիրէն մէյտանա չըգան հագդագաթը հալ հագդնտա Սնհամպոլ կաղէթասընընն պիր մուսկիրի թարաֆընտան պիղդաթ մէրգում չօճուգլարտան իսթիհսող օլունան մալիւմաթ չայանը միթալէա պուլունտուղընտան, պէր վէնհը աթի նազլ ու թէրճէմէ օլունը։

«Պէնի–Զուկ–Զուկ գումբանիասընա մէնսուպ 4 նէֆէր Ինկիլիզ չօճուղընընն Ինկիլթերրա սէֆարէթթանէսի տախիլինտէ վագը Գալաթասա Սէյլրը՝ա Համ նամ մահալատէ պուլունտուգլարընը կէչէն բէնճէնպահ կիւնիւ խապէր ալարագ, քէնտիլէրինի կէօրմէք իւզրէմա հալը մէգքիւրէ կիթտիմ։

«Գաբուլա կէլիր կէլմէզ պանա ապլագ պիր չօճուգ կէօսթէրտիլէր քի, սէքիզ եաշընտա կէօրիւնիւր իտի, հալ պու քի սօնրատան թոհգիգէմէ կէօրէ. Լ1 եաշընա գարիպիմիշ։ Պու չօճուգ պունտան իւչ սէնէ եվվէլի պիր Ինկիլիզ լիրասը մուգապիլինտէ սաթըլըպ Պոլինկպրոգընը չօճուգլարընն էն քիւչիւիւ օլտուղունտան, բէք ազ մալիմաթ վերէպիլտի։ Տարբէյէ տախիլ օլունճա պունուն պէօյիւք պիրատերի իլէ տիկէր իքի չօճուղա տահա միւսատրֆ օլուպ, գըրաթթ օտասընա գատար պէնիմ իլէ պէրատերի կէլտիլէր։ Պուրատա պու չօճուգլար իլէ եաբընը դալընճա, պէօյիւքլէրինէ խամնին նէ օլտուղունու սիւվալ իլէտիմ։ (Ինկիլիզճէ պիլմէտիյինտէն սիւվարիմ Ֆրանսըզճա իտի։) Արգատաչընա Արապճա պիր իքի սէօզ սէօյլէյիպ տիշարը եօլլատրգտան սօնրա։ գումբանեա էֆքեատը միյանընտա քէնտիսինին նէ նամ իլէ եատ իտիլմէքտէ օլտուղունը սօրտում։ Ցէտի քի,

—Պանա Հապաչի տէրլէր։

—Դա՞չ եաշընտասըն։

—Թագրիպէն 18 եաշընտա։

—Պու գումբանեայա նէ՞ վագըթ կիրտին։

—Պէշ եաշընտա։

—Ինկիլիզ օլտուղընը նէ՞տէն պիլիրսին։

—Թագրիպէն 5 եաշընտա իքէն Լօնտրատան կէօթիւրիւմիշ օլտուղումու պիլիրիմ. գօնթրաթըմ տախի Ինկիլիզ օլտուղումը իսպաթ իտէր. խըսըմ վէ ագրապամը խաթըրլայամայորում։

Պու սէօզ իւզերինէ, բէֆիգի՝ հոկտեմբեր 25տէ վիս գօնսիլ Բալֆրեյ—Պրէլ թարաֆընտան վէրիլէն վէլատէթնամէ իլէ օտայա կիրտի։ Պու վէլատէթնամէ ահքեամընճա Հապաչի տէնիլէն չօճուղն Ինկիլիզճէ իսմի ճըրճ էտվարտ Համընտ օլուպ, արգատաչընն իսմի տախի Ուիլեամ Վէրիչ իտի։

Պատէհու քէնարիերինէ նէ եօլտա մուամէլէ իտիմէքտէ օլտուղունա տարի պաղը, սիվալէր իյրատընա պաչլատըմ։ պու սիւալէրիմէ ճէվապէնէվրօքատա պուլընտրգճա հիւսնիւ մուամէլէ կէօրէրէք օթէլլերտէ եաթագլարընը վէ ֆագաթ իսկէնտերիյէ կիտինճէ պու մուամէլէնին թէպատիւլ իտերէք, թօքրագ իւզերինտէ։ Վէ երիմի քիչի պիր օտատա օլտուգլարը հալտէ եաթըրըլտգլարընը վէ պէ՞ւրատա տախի պէօյլէճէ մուամէլէ կէօրմէքտէ օլտուգլարընը պէյան իթմիշլեր տիր։

—Բէիսնիդ սիդի հիչ տէօյտի՞մի։

Պու սիւվալիմ իւզերինէ չօճուգ կիւլիւմսէյերէք տէտի քի, «Նա՞սըլ տէօյտիւ մի, պիզ իսկէմէզ այաղը գալընլըզընտա սօքալար իլէ տայագ եէտիք։»

Վէրիչ՝ գումբանիայա տախիլ օլտուղու վագթ 4 եաշընտա օլտըզընտան Լօնտրանընն հանկը թարաֆընտան օլտուղունու տէրխաթը իտէմէէր իսէ տէ, վալիտէսինին Լուիզ թէմիյէ օլունտուղընը վէ ֆագաթ ֆամիլիասընընն իսմի նէ օլտուղու մէճճուլու պուլունտուղունու սէօյլէտի։

—Լօնտրատա վէրիլէն օյունլարտա սիդտէ հաղըր պուլունտուղո՞ւզ մը։

—Էվվէթ իքի տէֆա հաղըր պուլընտրգ. պիր տէֆասընտա Գրիսթէլ-Բէլէս վէ պիր տէֆասընտա տախ Ագարիուտա օեուն վերիմիշ իտի, պիզ Լօնտրատա պիր պուլուգ այ գատար գալտրգ, լաքին պունտան իւչ սէնէ եվվէլի։

—Օ հալտէ խըսմ վէ ագրապա։ Նըզ իլէ նի՞չիւն մուխապէրէ իթմէտիհիզ։

—Անէրին ներէտէ օյտրգլարընը պիլէմէզ իտիք։ Պունտան պաչգա հեր կիւն տիրէքթօրը օտասընտա մուհաֆաղա ալթընտա պուլունտրրրլրպ էհալի իլէ իմթիհանտան մէն իտիմիշ իտիք. սօգագլարտա պիլէ եանըմզտա տէօրթ մուհաֆզը պուլունուր իտի։

—Ագրապանըզ իլէ հիչ մուխապէրէտէ պուլունտուն՞ուզ մը։

—Խայըր, պիզ անէրտէն հիչ պիր խապէր ալամատրգ։

—Նի՞չի՞ւն Ինկիլիզճէ սէօյլէէմէէսընը։

—Ինկիլիզճէ սէօյլէմէքլիմիզէ ասլա մուվաֆագաթ կէօսթէրմէզլէր իտի։ Պունտան պաչգա, տիրէքթօրտան տահմա Ֆրանսըզ վէ Ագարիուտա օեուն վերիմիշ իտի։ Պիր վագթ սօնրա Սպանեօլճա իլէ Իթալիանճաեը տախի էօյրէնտիք։ Հօլանտատա, Ալէմանիատա, Բուսիատա, Բումանիատա, Թուրքիատա, Մըսըրտա, Եունանիսթանտա, Իթալիատա, Ֆրանսատա, Սպանիատա վէ Պելճիգատա պիր չօգ շէհրլեր տօլաչտրգ։

ԷՍՐԱՐԸ ԳԱՊՐԻՍԹԱՆ

(1275 Նէ՞ճրօթան գէվամ)

«Գըրալընն մէօհրիւ իլէ Թասվիզ զալընան ֆերմանը ալի տախի, եարընն պահ, էզալէնանն իքի սաաթ սօնրա եէտիրդէ վարը, օլսանագ տըր։

«Էմրինիզ Թահթընտա, սէնէվի էլի պին լիրա Թախսիսաթ վար տըր. տարը նէրէյէ սարֆ իտէճէք օլտուղունուզու սիդէ սիւալ իտէճէք քիմսէ [illegible]ճագ տըր։

[illegible] Մօրիս, ուսուլու իտարէմիզտէ միւնասիպ կէօրտիւյիւմ պու [illegible]էրիմէ ալտրըմ մէսուլիեէթին պէօյիւքլիյինի Թանընը[illegible] էօյիւք պիր մէսուլիեէթ ալթընտա պուլունանճագտընը։ [illegible]ղընը Բօպէրթ Բա՛րգըր, վէ միսթէլար Մ՝օ՛րիս. գըտօվի տ՝Անարախ, վէ պահրիյէ նէղարէթի միսթէլատա սիդէ իսթիմ քի, պիր վագըթտան պէլ հաղրէթլէրինին սատագ լըրա գուլարը խանէլերինընըզլարընը տէվամընա տրթըգ պիր նէթիճէ վերիմէր նաղընը վէ միսթէլար էֆէնտիլէր, սիրգաթ օլունանվ սիդանն աբաեաճաղըմ, վէ գաթլ օլունանճագ իլգ լորտուն եէրինէ սէնի գաթլ իթմէրէճէյիմ, տէտի Բօպէրթի կէօսթէրէրքէ. վէ լորտ Գրամար էնտին քէնտի սէզգիւնիւ իճրա իտէն ատամլերտէն պուլունտուղունու՝ քի՛չ տէ պիլիր վէ իգրար իտէրսինիզ տէյի մէմուլ խտէրիմ։ Բօպէրթ վէ Համիլթընն տախի պու մուգավէմէյէ շահիտ օլանճագլար տըր։ Նէ՞ տէրսինիզ, էկէր էհթիրազ իտիեօրանընը, մէմուրլիյէթինիզի բէտտ իթմէյէ մէզունսունուզ։»

«Ինթիհարէն գապալ իտէրիզ,» տէյի ճէվապ վերտի Բօպէրթ Բարգըր, քէնտի բէֆիգինէ մէյտան վերմէեէրքէ։

Պատէհու, խաթի գաղթիյէ նաղընը Բօպէրթ, վէ անընն միսթէլարը Մ՝օ՛րինը իքինի պիրտէն աեաղա գալգըպ քէմալի թէվազու իլէ եէրի յօղրու էյլրմիքտէն սօնրա, ալչարը չէգարար։

Մ՝օ՛րիս, ուսուլու իտարէմիզտէ միւնասիպ կէօրտիւյիւմ պու գըսմը նաբօլէօնուն ասաքիրինէ գարշը չաթըշարընտա, Պօտէն նամ մէպուս, պիր մէթերիս իւզերինտէ գուրշուն իլէ վուրուլմըշ իտի։

Իսասէն իսլահաթ թալեպ իտէն կաղէթալարտան պիրիսինին՝ միւելիթի Տելէսքիւլ, միթէվէֆա Պօտէնին մէզարը իւզերինէ պիր սանէմ տիքիլմէսի իչիւն ադճ թօքյանմասընը թալեպ էյլէտիկինտէն, մուհաքէմէեէ չէքիլմիշ իտի։ Մ. Կամպէթթա տախի, Տելէսքիւլ թարաֆընտան ավօգաթ թային օլունուպ, մերգումու էօյլէ պիր մէհարեթլէ մահքէմէ հուզուրընտա մուհաֆաղա իլէմիշ իտի քի, Ֆրանսա իչինտէ, էհալինին հիւսնի թէվճճիւհինի քէնտի իւզերինէ ճէլպ իտէն պիրինճի, ատէմ օրմուշ, վէ ֆերտասը սէնէսինտէ վուգու պուլան ումումի ինթիխապտա, հէմբարիղչէհրի թարաֆընտան, վէ հէմ տէ, Մարսիլիա շէհրի թարաֆընտան, պէօյիւք եքսէրիյէթլէ, բարլամէնթընն էն չէտտտ մուխալիֆ ֆըրգասընա աղ ինթիխապ օլունմուշ իտի։

Մումիլէյհին նութգլարը, բէք ազ վագրթտան, քէնարինին նէ տերէճէլերտէ էհէմմիյէթ վերիլէճէք պիր ատէմ օլտուղունու իսպաթ իթտիլեր։

Պատէհու, Ֆրանսա վէ Բրուսիա մուհարեպէսի իւսթէ կէլիպ, պունուն արգասընտան տախի Նաբօլէօնընն իմբէրաթօրլուղու մահվ օլունտուղունտա, օլ վագրթա տէկին, իմբէրաթօրլուղընն հեր պիր հարէքէթինի գրիթիգա իթմէքլիքտէն էօթէյէ կէչմէյէն Մ. Կամպէթթա, Ֆրանսաբը իտարէ իտէն ղէվաթընն էն իլերտէսի եէրինէ կէչտի։

Մ. Կամպէթթա, Մուհաֆազայի Միլլիյէ հիւքիւմէթինին բուհու իտի։

Բարիզ մուհասէրէ օլտուգտան սօնրա, թուր շէհրինտէ իտարէի հիւքիւմէթին պիր իշ կէօրէմէքտէ օլտուղու միւշահէտէ օլունտուղունտա, Մ. Կամպէթթա իտի քի, պիր պայնա պինէրէք, մուհասէրէ թահթընտա պուլունան Բարիզտէն գաչըպ, տիշարը չըգմըշ, վէ Թուրա եէթիշէրէք իտարէի հիւքիւմէթ պաշընա կէչմիշ, վէ օլ թէհլիւկէլի օլունաճագ գուվվէթ, ղայրէթ վէ սէպաթ իպրաղը իլէ, Ֆրանսաբը հէման գուրթարմըշ տըր. վէ քէնտի ղայրէթի իլէ Ալէմանիա օրտուսունա գարշը վուգու պուլան օլ գահրամանճա մուգավէմէթ, քէնտի զիբրինի, եգէտի սուրէթտէ Ֆրանսա էհալիսի ինտինտէ պագը սագլամըշ տըր։

Մ. Կամպէթթա, ասքէրլիճէ եահսոտ բօլիթիգա մատտէլերինճէ հիչ պիր թէճրիւպէսի պուլունմաճան կէնճ վէ միլքիյէտէն պիր ղաթ օրմուշ օլտուղու հալտէ, տէօրթ հաֆթա սիւրմէզտէն մէյտանը մուհարեպէյէ տէօրթ օրտու չըգարմըշ, վէ հաֆթա, Մարէշալ Պազէնին խայինճէ թէսլիմինտէն նէչէթ իտէն օլ ադամ ֆէլաքէթտէն սօնրա պիլէ, Ֆրանսաբը տաճանըզ տուրաճագ հալէ կէթիրէպիմիշ իտի։

Պիր Օրլեանա գօչար, պիր Լիլ շէհրինէ գօչար, վէ պիր տէ Լիօնա գօչար, վէ հեր եէրտէ ասքէր ֆըրգալարը թէչքիլ իտէր, վէ էհալիյէ ճէսարէթ վերիր իտի։ Վէ սօն պիր իւմիտ գալանա գատար եաղընը քէնտի ղայրէթի իլէ, Ֆրանսա մէմալիքինի Ալէմանիաճա գարշը տաճանըզ տուրմաճա թէշվիգ իլէտի։

Նիհայէթ միթարէքէ օլունտուղունտա, սուլհ չարթլարընը թէղէքքիւր իթմէք իչիւն թէչքիլ օլունան միլլէթ (մէճլիսինտէ), Մ. Կամպէթթանը, «օգուզ գաղա թարաֆընտան մէպուս ինթիխապ օրմասը, արթըգ թէճճիւպ օլունաճագ պիր չէյ սահելամաղ իտի։

1877 սէնէսինտէն պէրու, Մ. Կամպէթթանը, Ֆրանսա իտարէսինտէ օլան թէէսսիրի, իքմալէ վարմըշ, վէ 1879 սէնէսինտէն պէրու մէպուսան մէճլիսինին բէյիսի օլուպ, ճիւմհուրիյէթի հէր նէվի վագալարա գարշը մուհաֆաղա իլէմէյէ գուվվէի քեաֆիսի պուլունտուղունու իսպաթ իլէմիշ տիր։

Պիր վիւքէլա հեր վագթ քէնտի վաթանընը գուրթարմագ իչիւն մէմուրիյէթէ կէչիրիլմէզ. հաթթա քէնտիսինտէն եվվէլ իտարէի հիւքիւմէթ պաշընտա պուլունանլարընը խէթալարընը թամիր իթմէք իչիւն չըղրըմըշ օլաա տախի երեէ պու պէօլէ տիր։

(Թայ՛ղ)

Պու կիւնլիւք, Մ. Կամպէթթանընն եէնի մէմուրիյէթի իւղերինէ եալընը Թայ՛ղընը միթաղէսընը խիւլասա իլէ իգթիֆա իտէրէք, տիկէր Ինկիլիզ կաղէթալարընտան պաղըլարընընն պու մուհիմմ մատտէ իւղերինէ օլան պաղը միթաղէսընը խիւլասասընը տախի պէեանէ միւսարէաթ իտէրիզ։

(Եարը)

ՊԷՆԻ–ԶՈՒԿ–ԶՈՒԿ

Պէնի–Զուկ–Զուկ նամհանպազ գումբանէասընտա պիր գաչ Ինկիլիզ չօճուգլարընընն էսիր կիպի գուլանըլմագտա օլտուղունա տարի ախիրէն մէյտանա չըգան հագդագաթը հալ հագդնտա Սնհամպոլ կաղէթասընընն պիր մուսկիրի թարաֆընտան պիղդաթ մէրգում չօճուգլարտան իսթիհսող օլունան մալիւմաթ չայանը միթալէա պուլունտուղընտան, պէր վէնհը աթի նազլ ու թէրճէմէ օլունը։

«Պէնի–Զուկ–Զուկ գումբանիասընա մէնսուպ 4 նէֆէր Ինկիլիզ չօճուղընընն Ինկիլթերրա սէֆարէթթանէսի տախիլինտէ վագը Գալաթասա Սէյլրը՝ա Համ նամ մահալատէ պուլունտուգլարընը կէչէն բէնճէնպահ կիւնիւ խապէր ալարագ, քէնտիլէրինի կէօրմէք իւզրէմա հալը մէգքիւրէ կիթտիմ։

«Գաբուլա կէլիր կէլմէզ պանա ապլագ պիր չօճուգ կէօսթէրտիլէր քի, սէքիզ եաշընտա կէօրիւնիւր իտի, հալ պու քի սօնրատան թոհգիգէմէ կէօրէ. Լ1 եաշընա գարիպիմիշ։ Պու չօճուգ պունտան իւչ սէնէ եվվէլի պիր Ինկիլիզ լիրասը մուգապիլինտէ սաթըլըպ Պոլինկպրոգընը չօճուգլարընն էն քիւչիւիւ օլտուղունտան, բէք ազ մալիմաթ վերէպիլտի։ Տարբէյէ տախիլ օլունճա պունուն պէօյիւք պիրատերի իլէ տիկէր իքի չօճուղա տահա միւսատրֆ օլուպ, գըրաթթ օտասընա գատար պէնիմ իլէ պէրատերի կէլտիլէր։ Պուրատա պու չօճուգլար իլէ եաբընը դալընճա, պէօյիւքլէրինէ խամնին նէ օլտուղունու սիւվալ իլէտիմ։ (Ինկիլիզճէ պիլմէտիյինտէն սիւվարիմ Ֆրանսըզճա իտի։) Արգատաչընա Արապճա պիր իքի սէօզ սէօյլէյիպ տիշարը եօլլատրգտան սօնրա։ գումբանեա էֆքեատը միյանընտա քէնտիսինին նէ նամ իլէ եատ իտիլմէքտէ օլտուղունը սօրտում։ Ցէտի քի,

—Պանա Հապաչի տէրլէր։

—Դա՞չ եաշընտասըն։

—Թագրիպէն 18 եաշընտա։

—Պու գումբանեայա նէ՞ վագըթ կիրտին։

—Պէշ եաշընտա։

—Ինկիլիզ օլտուղընը նէ՞տէն պիլիրսին։

—Թագրիպէն 5 եաշընտա իքէն Լօնտրատան կէօթիւրիւմիշ օլտուղումու պիլիրիմ. գօնթրաթըմ տախի Ինկիլիզ օլտուղումը իսպաթ իտէր. խըսըմ վէ ագրապամը խաթըրլայամայորում։

Պու սէօզ իւզերինէ, բէֆիգի՝ հոկտեմբեր 25տէ վիս գօնսիլ Բալֆրեյ—Պրէլ թարաֆընտան վերիլէն վէլատէթնամէ իլէ օտայա կիրտի։ Պու վէլատէթնամէ ահքեամընճա Հապաչի տէնիլէն չօճուղն Ինկիլիզճէ իսմի ճըրճ էտվարտ Համընտ օլուպ, արգատաչընն իսմի տախի Ուիլեամ Վէրիչ իտի։

Պատէհու քէնարիերինէ նէ եօլտա մուամէլէ իտիմէքտէ օլտուղունա տարի պաղը, սիվալէր իյրատընա պաչլատըմ։ պու սիւալէրիմէ ճէվապէնէվրօքատա պուլընտրգճա հիւսնիւ մուամէլէ կէօրէրէք օթէլլերտէ եաթագլարընը վէ ֆագաթ իսկէնտերիյէ կիտինճէ պու մուամէլէնին թէպատիւլ իտերէք, թօքրագ իւզերինտէ։ Վէ երիմի քիչի պիր օտատա օլտուգլարը հալտէ եաթըրըլտգլարընը վէ պէ՞ւրատա տախի պէօյլէճէ մուամէլէ կէօրմէքտէ օլտուգլարընը պէյան իթմիշլեր տիր։

—Բէիսնիդ սիդի հիչ տէօյտի՞մի։

Պու սիւվալիմ իւզերինէ չօճուգ կիւլիւմսէյերէք տէտի քի, «Նա՞սըլ տէօյտիւ մի, պիզ իսկէմէզ այաղը գալընլըզընտա սօքալար իլէ տայագ եէտիք։»

Վէրիչ՝ գումբանիայա տախիլ օլտուղու վագթ 4 եաշընտա օլտըզընտան Լօնտրանընն հանկը թարաֆընտան օլտուղունու տէրխաթը իտէմէէր իսէ տէ, վալիտէսինին Լուիզ թէմիյէ օլունտուղընը վէ ֆագաթ ֆամիլիասընընն իսմի նէ օլտուղու մէճճուլու պուլունտուղունու սէօյլէտի։

—Լօնտրատա վէրիլէն օյունլարտա սիդտէ հաղըր պուլունտուղո՞ւզ մը։

—Էվվէթ իքի տէֆա հաղըր պուլընտրգ. պիր տէֆասընտա Գրիսթէլ-Բէլէս վէ պիր տէֆասընտա տախ Ագարիուտա օեուն վերիմիշ իտի, պիզ Լօնտրատա պիր պուլուգ այ գատար գալտրգ, լաքին պունտան իւչ սէնէ եվվէլի։

—Օ հալտէ խըսմ վէ ագրապա։ Նըզ իլէ նի՞չիւն մուխապէրէ իթմէտիհիզ։

—Անէրին ներէտէ օյտրգլարընը պիլէմէզ իտիք։ Պունտան պաչգա, տիրէքթօրը օտասընտա մուհաֆաղա ալթընտա պուլունտրրրլրպ էհալի իլէ իմթիհանտան մէն իտիմիշ իտիք. սօգագլարտա պիլէ եանըմզտա տէօրթ մուհաֆզը պուլունուր իտի։

—Ագրապանըզ իլէ հիչ մուխապէրէտէ պուլունտուն՞ուզ մը։

—Խայըր, պիզ անէրտէն հիչ պիր խապէր ալամատրգ։

—Նի՞չի՞ւն Ինկիլիզճէ սէօյլէէմէէսընը։

—Ինկիլիզճէ սէօյլէմէքլիմիզէ ասլա մուվաֆագաթ կէօսթէրմէզլէր իտի։ Պունտան պաչգա, տիրէքթօրտան տահմա Ֆրանսըզ վէ Ագարիուտա օեուն վերիմիշ իտի։ Պիր վագթ սօնրա Սպանեօլճա իլէ Իթալիանճաեը տախի էօյրէնտիք։ Հօլանտատա, Ալէմանիատա, Բուսիատա, Բումանիատա, Թուրքիատա, Մըսըրտա, Եունանիսթանտա, Իթալիատա, Ֆրանսատա, Սպանիատա վէ Պելճիգատա պիր չօգ շէհրլեր տօլաչտրգ։

ՕՆ ԵԷՏԻՆՃԻ ՊԱՊ

ԷՍՐԱՐԸ ԳԱՊՐԻՍԹԱՆ

Ֆերտասը սապահը, Բօպէրթ Բարգըր քէնտի բէտէրինին խանէսինէ կիտիպ, Պապա Ճէյմսի պուլուու, վէ օ կիճէ Ֆլէմինկ իլէ կէօրիւշմէք արզուսունտա պուլունտուղունու մէրգումմ խապէր վերտիքտէն սօնրա, եօգարը չըգըպ բէտէրինի պուլտու։

Իլգ կիւնիւ, զաթէն գապրիսթան սէֆէրի նէթիճէսի իւզերինէ, բէտէրինէ մալիւմաթ վերմիշ իտի։

Պու մալիւմաթ, Լօրտ Դըմպըրլէյնտէ վերիլէն մալիւմաթընն թըպգըսը օլարագ, անճագ Բօպէրթ, լըրտը միւշարիլէյհէ, ճէհէնէմ կիրտասընտա հօրա թէբէն իւչ գալ ամէհ շէֆքլէրինին պաչընտա, գաթլ օլունմուշ օլան իւչ լորտլարը նագլ իթմիշ իքէն, քէնտի բէտէրի հուզուրունտա, մէղքիւր իւչ գալարա պիր գալ տահա ալավէ կալէմիշ, վէ պու գալուն պաչընա տախի, Ֆլէմինկ Հարրիսընընն ամէհչէտէն շէքլինի վազ կալէմիշ իտի։

—Բօ՛պէրթ, տիւնքի տէհշէթլի նազկէթինին իւզերինէ պու կիճէ ույգում կէօթիւրմէմի, տէտի Ճօն Բարգըր քէնտի օղլունա։

—Պէն հալէա տիթրէմէմի սավուշտուրմասընը։

—Սահիհէն Ֆլէմինկ Հարրիսընընն ամէհչէտէն շէքլինի տախի օնլար միեասնտա կէօրմիւշ օլտուղունա էմի՞ն մի սէն, Բօ՛պէրթ։

—Հէմ տէ նէ՞ տէհշէթ վերիճի պիր պագըշլա եիւգիմէ պագմագտա իտիլ։

—Բօզուն շէքլինի տէ կէօրտի՞ճ մի.

—Էկէր մէղքիւր շէքլէրին իչինտէ գարը շէքլի տէ պուլունմուշ օլսա, միւճէերէտ օնու տա կէօրէճէք իտիմ։

—Տիմէք տիր քի, Ֆլէմինկ Հարրիսընընն էօմիւշ օլմասընա արթըգ հիչ շիւբհէ գալմամըշ տըր՞։

—Զերրէ գատար շիւբհէ գալմամըշ տըր. ազի՛ղ բէտէրիմ։

—Էօյլէ իսէ, արթըգ բահաթ պիր ույգու ուեուեապկիրիմ։

—Էվվէթ, սէվկիյ՛ Էտերիմ. էկէր զամիրին սէնի բահաթ պըրագասպիտիր իսէ։

—Զամի՞ր . [illegible] տախին լուղէթ եալընը գարըլար իչիւն իճատ օլմուշ տուր, Բօպ[illegible]

—Էվվէթ ա[illegible] բէտէրիմ, պէն տախի, սէնտէն ալմըշ օլտուղում Թէրմ[illegible] պիչ սաեէսինտէ, պիր իքի գիւն էվվէլինէ գատար սէնին կիպի տիւչիւնմէքտէ խամ։

—Շիմտի էֆքեարընը թէպտի՞լ մի իթտին, Բօպէրթ։

—Թէպտիլ իթմէտիմ, իյլա տօղրուլթտուամ։

—Բ՝օ՛պէրթ, կէօրիւնիւր քի, կէօրտիւյիւն մէնգարէլէր, զիհնինին իւզերինէ պէօյիւք Թէէսսիր իթմիշ տիրլեր։

—Տիվանէ՞ մի օլմուշում տիմէք իսթէրսին։

—Սէն ք

—Հէր հանկը պիր լիսանտա օ-
լուր իսէ օլսուն, օգումա եաղմա
պիլիրմիսինիզ։

—Խայր, եալընըզ Լօնտրատա
պիր օն պէշ կիւն գատար տէրս
ալմըշ իտիք։

—Լօնտրատա պուլունտուղու-
նուզ միւտտէթճէ նիչին կիտիպ
տէ ագրապանըզը արամատընըզ։

—Միւտիրիմիզ ագրապամըզը
արայըպ պուլմայը վատ իլէմիշ ի-
սէ տէ, պիզ պու սէօզիւնէ ջինա-
նամայըզ։

—Գաղանճընըզ նէտէ՞ն իպա-
րէթ տիր։

Պու սիւալիմէ Համիտ տէտի քի,

—Պիր վագթար թագրիպէն օն
պէշ կիւնտէ պիր տօլար վէ պա-
զը տէֆա պիր ֆրանգ վէ պազը
տէֆա օն ֆրանգ տալը իտիմ. լա-
քին հիչ պիր տէֆա եիրմի ֆրանգ
ալմադըմ։

—Խարիճ իլէ իսթիլաթան մէն
իտիմիշ օլտուղունուզ ճիհէթլէ,
պու բարայը նա՞օբլ սարֆ իտէր
իտինիզ։

Պու սիւալիմէ ճէվապէն իբի
չօճուգ տախի գահվէ, չայ, վէ
չէքէր վէ չէքերլամէ ալտրգլորը-
նը, վէ արա սըրա հէտիեէ թարի-
գիլէ ալտրգլորը ագչէլերին էլ-
լերինտէ զասպ իտիլտիկինի, վէ օն
իւչ սէնէտէն պէրու գումբանեա-
յա տախիլ օլտուղլարը հալտէ
էլլերինտէ նէ պիր բարալարը վէ
նէ տէ կիյիճէկը էսվապլարը օլմա-
տըղընը պէեան իթմիշլեր տիր։
Գէն երնէ սէօզիս իլմ մէ-
սէլէսի իւզերինէ նադլ իտէրէք
տէտիմ քի,

—Հէյ ճամի վէ քիլիսէնէ կիթ-
տինիզ մի։

Լաքին ճամի վէ քիլիսէնին՝ նէ
օլտուղունու քէնտիլերինէ անլաթ-
մագ իչին պիր ազ զիյատէճէ իյ-
զահաթա կիրիշմէք լազըմ կէլտի.
պու իյզահաթը վերտիքտէն սոնրա՝
տէտի քի,

—Խայըր, խայըր, պիզ պու
գապիլ էպնիյէտէն պիր եէրէ
կիրմիյիմիզի իսթըրլամայօրուզ
պիզէ տինէ միւթալիգ հիչ պիր
չէյ եօրէթմէտիլեր։

—Յէօրթ պէշ եայընտա պիր
չօճուգ չէնայա չըգապիլէճէք իգ-
թիտար վէ մէհարէթի իհրաղ իթ-
մէք իչին գաչ սէնէ լազըմ տըր։

—Պու ջէյ իսթիթիտատա մէնուի-
տըր. մէսէլա պիզ ալթը այ գա-
տար թալիմէն սոնրա չէնայա
չըգմայա պաչամըզ իտիք. լաքին
պիր տիկերի անճագ տէօրթ սէ-
նէտէ պու հալի պուլտու։

Համընտ (Հապաչի) քէնտիսի
գումբանիանըն խրամէթինէ օն
սէնէ միւտտէթ իչին թանգիմ վէ
թերթիպ օլունան պիր գօնթրաթ
իլէ մէրպուլթ [օլտուղու հալտէ,
պու միւատէթի իւչ սէնէ թէճա-
վուզ իլէտիլի իչին պիր ֆալա
իւերթէ թալեպ իտէճէյինի պէ-
եան իյլէտի։

Հաճի—Ալի—Պէն—Մուհամմէտ
Ֆասը (Մարօգ) օլուպ, Ֆրանսըզ
թէպասընտան իմիշ։

Ինկիլթերրա գանսօլաթսուս հա-
պսխանէ միւտիրի Մ. Թոմսընըն
քէնտիլերինի զիյարէթ իյլէմէսի
իւզերինէ պունլարըն հալի մէյ-
տանա չըգմըշ տըր։

ՄԷՔԵԱԹԻՊ

ՎԱՆ

Ե.

Վանտան հոկտեմբեր 27 թարիխյէ
ալտըղընը մէքթուպ տըր.

Վանայ կրնական վէճակը

2. Նոր ժամանակը

Հայաստանէն արձակուած մեր
Դ. «Արձագանգով»(1) «Վանայ կրը-
թական վիճակի Հին ժամանակը»
նկարագրած և «Նոր ժամանակն»
ալ յաջորդ՝ յօդուածի նիւթ ընել
խոստացած էինք, կը փութամք

(1) Տպուած է Թէրճիմանը Էֆէնտիի
1202դ թերթին մէջ, 1881 օգոստոս
16ին։

չարունակել այդ նկարագրութիւ-
նը, յորում կերթայ նաև «Ներկայ
ժամանակի» կրթական պատմու-
թիւնը։

«Հին ժամանակը» կը վերջանար
1870ին, որմէ յետոյ կսկսի չրջանն
զոր «Նոր ժամանակ» կը կոչեմք։
Այդ թուականէն երկու երեք
տարի առաջ հնոյն և նորոյն մէջ
տեղ անցք լինելով մաքեր փոխ-
ուիլ սկսած էին և հետզհետէ
գաղափար դրյանալ սկսած էր
թէ վարժարաններն լոկ տիրացու
յարուցանելու պէտք չէ ծառա-
յեն, ինչպէս կը պահանջուէր «Հին
ժամանակ»ին մէջ, այլ գործնա-
կան կեանքի և մտաւոր զարգաց-
ման ալ նպաստել պարտին, և թէ
հարկաւոր է նոյն իսկ իգական
սեռն անգամ դաստիարակել, այր
համար նախորդ չրջանին մէջ ոչ
մի դպրոց բացուած չէր բնաւ։
Հետևապէս այդ գաղափարին զօ-
րութեամբ վարժարանաց ուսմանց
մէջ մտնել սկսան նաև այնպիսի
առարկայք որք «Հին ժամանակն»
բոլորովին ի բաց թողուած էին
իբրև անյարմար՝ դէրսաս և եթ ար-
տադրելու կոչում ունեցող դըպ-
րոցաց, զօրօրինակ թուագիտու-
թիւն, աշխարհագրութիւն, քի-
րականութիւն, Հայոց պատմու-
թիւն և այլն տարբերական դպրոցի
մը անհրաժեշտ համարուած թե-
թև առարկայք, ի հարկէ սկը-
բունքով միայն և ոչ թէ պահան-
ջուած կանոնաւորութեամբ։ Այդ
գաղափարն ծաւալման հեղինակ-
ներ էին անոնք որք Կ. Պոլիս դը-
նացած և փոքր ինչ դպրոցի նը-
չանակութիւն ըմբռնել կրցած էին,
և անոնք որք լրագիրներ կարդա-
լով հնոյն վրայ թեթև ինչ յա-
ռաջդիմասիրական զգացում ըս-
տացեր կամ ստանալ ձևացեր էին։
1870 տարուան մէջ տեղի ունե-
ցած Սանդխտեան առաջին օ-
րիորդական վարժարանին բացում-
մն վերջնական հարուած տուաւ
հին դրութեան և վանայ կրթա-
կան պատմութեան համար նոր
դարագլուխ մի բացաւ, զի ալ այ-
նուհետև յաղթանակեց դպրոցաց
կոչումն տիրացու յարուցանելէն
տարբեր ըմբռնող գաղափարն, զոր
հետզհետէ գործադրելու ջանքեր
եղան։ Իգական սեռն որ դարերէ
ի վեր տանց ներքսակողմն փակ-
ուած կը մնար ի վան և գտնուած
վիճակէն տարբեր վիճակ և դրու-
թիւն երևակայել անգամ չէր մը-
տաբերած, եռանդալից ցնցումով
ողջունեց Սանդխտեան վարժա-
րանին բացումն, և անմիջապէս
150ի չափ աշակերտուհի ղրեց հոն,
մինչ կասկած կար թէ 10 հոգի
անգամ՝ չաշակերտի, զի աղջկանց
մասին տիրող գաղափարն այդչա-
փըն անգամ յուսալ չէր տար ի
սկզբան։ Մանաւանդ որ Սանդխ-
վարժարանն կը բացուէր ոչ թէ
զլսաւորաբար աղջկանց դաստիա-
րակութիւնը դնահատող ծնողաց
ձեռամբ, այլ ի Կ. Պոլիս գտնուող
հայրենակցաց ձեռներեցութեամբ
որ հաստատած էին Սանդխտեան
ընկերութիւնը ժամանակին Պատ-
րիարքին, Ամեն. Ս. Հայրիկի յոր-
դորանօք, ընկերութիւն մը՝ որ
դեռ կը շարունակի, կեդրոնավայ-
րը լինելով Կ. Պոլիս և դպրոցն
առաջ տանելով ի վան։

Այդպէս ահա «Նոր ժամանա-
կը» հինէն կը բաժնուէր զգալի
յառաջդիմութեամբ մը և զոյգ
ընդ դպրոցներէն դէրսներէ ա-
ւելի արդիւնք պահանջող գաղա-
փարին ծաւալման՝ կը բացուէր օ-
րիորդական վարժարան մը իբր
յաղթանակ նորուն։ Այլ սակայն
այստեղ մի կէտ կայ, որ վրայ
առանց փոքր ինչ կենալու չէ կա-
րելի անցնիլ թէպէտ և ընդհան-
բացաւ դրեթէ յիշեալ գաղափարն
դպրոցաց նպատակին կամ ար-
դիւնքին նկատմամբ։ Թէպէտ և
գործնական ասպարէզին մէջ ե-
զողներն զգացին որ վարժարան-
ներն պէտք է իրենց նշանակու-
թեան յարմար վիճակի վերածել։

թէպէտ և համառօտ ասել, դրպ-
րոցներու բարեկարգութեան կա-
րևորութիւնն անվիճելի դարձաւ,
սակայն փափաղներն մնացին միշտ
փափաղ։ խօսքերն չանցան գոր-
ծի սահման, գաղափարներն չի-
րականացան, և ինչ որ կուզուէր
ընել, չգործադրուեցաւ։ Ժողո-
վուրդը նմանեցաւ սակաւ որ միշտ
անձրև կը կոչէ, բայց ինքն կը
մնայ անթացիկ։ Դպրոց, լոյս, յա-
ռաջդիմութիւն և սոցա նման գե-
ղեցիկ բացագանչութիւններ օդ
ծծելէ աւելի ծառայութիւն մը
չըրին։ —ի՞նչու—, վասն զի եկեղե-
ցիներն որք կը հոգային վարժա-
րանաց ծախքերն, չէին կարող նոր
ծախուց տակ մնալը ըստ որում ա-
ւելի հարստութիւն չունէին։ Իսկ
ժողովուրդը որ վարժուած էր ձ-
րի դպրոցներ տեսնել ու տղաք-
ներն ձրի կարդացնել, կը ցան-
կար դպրոցաց բարեկարգութեան
առանց ղոհողութեան, առանց
ծախուց համար դրամ պարտաս-
տելու, եւ ի՞նչ եղաւ վախճանը
գիտէք, վարժարանաց ծախքերն
գրեթէ նոյն մնալով, պարտաւո-
րութիւն դրուեցաւ արդէն եղած
ուսուցչաց վրայ որ հասարակ ըն-
թերցանութենէ յետոյ ուսուցա-
նեն ինչ որ գիտեն, և այդպէս
որչափ դպրոց, այնչափ դրու-
թիւն։ Իւրաքանչիւրն ունեցաւ
իւր յատուկ ուսումներ և իւր յա-
տուկ մեթոտ. ինչ որ Աբբէի դըպ-
րոց կը դասախօսուէր, Նուշլինին
անծանօթ էր այնմ, Ս. Յակոբի
դպրոցին առարկայք Յայնկոյսներ
չկային, Հայկավանքին՝ պակաս
կամ աւելի էր քան Յիսուսեանին և
փոխադարձապէս. մերթ մին, մերթ
միւսն կը ծաղկէր, տեղ մը բաւա-
կան աղէկ հայկաբանութիւն կը
դասախօսուէր, չունենալով Հա
պատմութիւն, թուագիտութիւն,
աշխարհագրութիւն և այլն. տեղ մը
այդ վերջիններէն մի քանին լաւ
առաջ կերթար առանց յարակից
ուսմանց զուգընթացութեան։ Ո՛ր
դպրոցի ուսուցչին աւելի բարե-
խիղճ և հաւատարիմ աւելի
ուսեալ էր, այն դպրոցն ամենէն
յառաջադէմ էր. եթե ու-
սուցիչներէն մին Ցաճկերէն կամ
Ֆրանսերէն գիտնար, համ-
բաւ վաստկելու համար կել-
էր զանոնք դասախօսել այնպիսի
աշակերտաց որք Հայերէնի այբ
ու բենը հազիւ կը ճանչնային։
Դպրոցաց այս դժբախտ յառաջդի-
մութեան միջոցին վանայ մէջ առ-
աջին անգամն լինելով ուսման
համար իւր կողմանէ ծախք ընող
ընկերութիւն մը կազմուեցաւ Հայ
կազեան անունով, որ համանուն
անկախ դպրոցը բացաւ 1872ին
ժամանակին ամենէն գործունեա
երիտասարդաց միաբանութեամբ
և իւր դպրոցին համեմատ յատո
ուսուցիչներ բռնեց, որք կը դ
ասախօսէին դպրոցական ծրագրի
մը համաձայն և ոչ թէ ըստ քը-
մաց. Հայկազեան ընկերութիւնը
տևեց միայն 6 տարի ու դադ-
րեցաւ, թողլով սակայն Սանուց
ընկերութիւն մը որ Հայրենասէր
անուան ներքև կը շարունակէ
այժմ Հայկազեան վարժարանը ան-
կախ ազգ. իշխանութենէն, ծախ-
քը կը հոգայ աշակերտաց ծնողք-
ներէն և ամէն կարգի ժողովրդէն
նուէրներ հանգանակելով իբր 4000
ղրշ տարեկան։ Ուսումնատարած՝
անուն ընկերութիւն մ'ալ 1875ին
կազմուեցաւ և համանուն վար-
ժարան մը բացաւ թոշակաւոր,
նպատակ ունենալով ապրիլ դըպ-
րոցին շահով, ընկերութիւնն ե-
րեք ուսուցիչներէ կը բաղկանար։
Այս դպրոցն աւելի տարական կը-
նար համարուիլ քան թէ ազգային,
վասն զի տիրող և գլխաւոր առար-
կայքն էին Ցաճկերէն և թուաբա-
նութիւն. Ազգ. լեզուն և պատ-
մութիւնը չնշածի պէս էին։ Ի ըղ-
կզբան յաջողութիւն ունեցաւ,
բայց երբ երկու Ազգային վար-
ժարանաց տեսչութիւնը իւր վրայ
առաւ, այնուհետև դալթ ի դալթ
կաղալ սկսելով, վերջապէս մի և
կէս տարիէն յետոյ կործանեցաւ
ընկերութիւնն իւր դպրոցով մեկ-
տեղ։ Կէս մը 1876ի հրդեհի ե-
րեսէն, կէս մը ընկերութեան
երից անդամց դէմ՝ յանիրաւի
արտաքսուած քանի մ'աշակեր-
տաց յարուցած կռիւներուն երե-
սէն։ Այդ փոքր ժամանակի մէջ
իւր օգուտն ունեցաւ դարձեալ
Ուսումնատարած վարժարանն,
վասն զի Ցաճկերէն ուսանելու
փափաղ մի զարթոյց երիտասար-
դաց և պատանեաց մէջ, յորոց
անոնք որ այժմ փոքր ինչ հմուտ
են այդ լեզուին, Ուսումնատա-
րածի աշակերտներն են գրեթէ։

Ինչպէս կը տեսնուի դպրոցներն
բարեկարգելու փափաղ մը ընդ-
հանուր էր այս «Նոր ժամանակին»
մէջ, բայց թէ սպասուած բարե-
կարգութիւնն առաջ չեկաւ, պատ-
ճառ այն էր որ ժողովուրդը դը-
բամ չտալով լոկ եկեղեցեաց հա-
սոյթովք կուզէր հայթայթել դըպ-
րոցաց ծախքը. բայց զի այդ չէր
բաւական, փափաղներն մնացին
անկատար, և վասն այդ ՆՈՐ կո-
չած ժամանակին մէջ ալ կանո-
նաւոր վարժարան չունեցաւ։ Հին
ժամանակին վրայ աւելցան միայն
Սանդխտեան և Հայկազեան վար-
ժարաններն, (Ուսումնատարածն
իւր կարճատևութեան համար
հաշուոյ մէջ չեմք առնուր), որով
կը լինին 7 արական և 1 իգական.
«Նոր ժամանակի» այս 11 տարու-
ան (1870—1881) մէջ համեմա-
տապես աւելի արդիւնք առաջ ե-
կած է քան «Հին ժամանակի» 50 տարու-
ան չրջանին մէջ, և այսօր եթէ
կան վանայ մէջ գրիչ բռնող ու
երկու տող անսխալ բան գրող-
ներ, դոքա այդ «Նոր ժամանակի»
արդիւնքն են։ Չի բաղդին բեր-
մամբ էր որ վարժարանն երբեմն
ծաղկեցաւ ուսուցչին բարեխղ-
ճութեան և կարողութեան շնոր-
հիւ, անտի եղան փոքր ինչ պի-
տանի աշակերտներ մասամբ մ'ալ
ինքն հանճարով և ջանասիրական
ինքնաշխատութեամբ։ Վանեցի
տղայն ի բնէ սուրմ և սրամիտ է,
կրթութեան ընդունակ ու տո-
կուն աշխատութեան առաջ։

(Շարունակելի)

ՄԻԹԷՖԷՐՐԻԳԱ.

Իսկենտերիյէտէն ալընան պիր
թելեկրաֆտա միւնտերիճ պազը
մալիւմաթը մախսուսէնէ կէօրէ,
Հիճազտա եէնիտէն գարբըզըգը-
լար զուհուրա կէմիչ, վէ պազը
պէտվի ֆրդալարը օ տերէճէ
[illegible] ետգլաշմըշլար տըր քի,
[illegible] քիւրը մէր[illegible]ման պէ-
[illegible]էն մուհաֆ[illegible]մէք
[illegible] ասաքիր իսթի[illegible]
[illegible]կէօրիւրմիշ տիր։

—

Տերվիշ բաշա հազրէթլէրինին
Եօզարքի Արնավուտլուգտա սուլ
ու սաաիչի իպգա իթմէք իւզրէ
սարֆ իթմէկի սայ ու իդտամաթ-
տա օղրատըղը պիր միւչքիլաթ տա
գըթաի մէզքիւրէնին միւխթէլիֆ
գազա վէ սանճագլարընտա էհա-
լիի գուրա թահրիրը նուֆուսու-
նուն իհրասընտան իպարէթ պու-
լունմուշ տըր։ Իրէք, Բիւրզէրին
վէ Բրիշթինա սանճագլարընտա
թահրիրի նուֆուս իհրա օլունուզ
պիթմիշ իսէ տէ, Տէպրէտէ հէ-
նուզ տէվամ իթմէքտէ տիր։ Բէօյ-
լիւ էհալի հէր նէ գատար թահ-
րիրը նուֆուս իհրասընա չիմտիլէ
տէկլին մուգավէմէթ կէօսթէրմէ-
մէքտէ իսէ տէ, մէմուրլարընա
եանընը մալիմաթ վերմէքտէ օլ-
տուղունտան, բէք տէ մագոէտ
հուսուլէ կէլէմէմէքտէ տիր։ Մէ-
մուրիյնը Օսմանլիյ իսէ մէրգում
տաղլըլարը քիւստիւրմէմէք իչին
չիմտիլիք իւսթիւն քէօիւ գայտ
ու սէպթ իլէ իքթիֆա իթմէքտէ
իմիշլէր։

—

Պերլին ահնամէսի ահքեամընտա
օլան Թունա գալելէրինին
հէտմի մէսէլէսի՝ եինէ տէվլէթ-
լեր պէյնինտէ մուխապէրաթը
մուճիպ օլմագտա իմիշ։

—

Ավսթրիանըն Զէթինեէտտէ մու-
գիմ էլչիսի՝ Գարատաղ հուտու-
տընը էչգբեայա սէտտ իթմէք
իւզրէ գօրտսն իգամէտինի բրէնս
Նիգօլաեա թէքլիֆ իթմէեէ մէ-
մուր օլմուշ տըր։

—

Բարիզտէ պուլունան Թունուզ
բէիսի վիւքելասը սապրդ Մուս-
թաֆա բաշա՝ Բարիզտէ պիր միւ-
եօն ֆրանգ գըյմէթինտէ եէքտի-
կերինէ մութթասըլ պէշ քեարկիր
միւպայաա իթմիշ տիր։

[illegible] թէ կէօրէ, բաշի միւ-
[illegible] մէդքիւր քեարկիրլերի
[illegible] եէրինէ կիւզել պիր սե-
[illegible] իթմիրլեճէք իմիշ։ Մուս-
[illegible]տաֆա բաշա՝ Թունուզ Պէյլիքին
հէմշիրեսի իլէ ազատը իպտիվաճ
իթմիշ տիր։

—

Էվվելքի կիճէ սաաթ 4 գարաբ-
լարընտա Պէյօղլունտա Ալթընճը
տարէ գարշըսընտա վաչը Շեյ-
խանէ գարաղօլունուն գուրպինտէ
Մ. Լօրանտոնուն միւթէսարրըֆ
օլտուղու վէ տերունինտէ եու-
նանը թերզի վասիլաքինին մա
գիմ պուլունտուղու քեարկիկ
խանէ[illegible] [illegible] քեարկիկ
[illegible] խանէ միւհիմ[illegible]

—

[illegible] կէօրէ, Սաղըզ
[illegible] եինէ հարէքէթը
[illegible]ունուզ տըր։

—

[illegible] միսիոնու ալաֆրանկա
[illegible] Սինինտէ քիւչատ օլտու-
[illegible], գեհենա-
[illegible]

—

[illegible] Մօհսին խան հազ-
[illegible] սրվանը իսթինաֆ բէի-
[illegible] Սիւրուրի էֆէնտինին խանէ-
սինէ կիտիպ միւլագաթ իթմիշ
տիր։

—

Գալերանըն եէնպու իլէ Ատէն
քէօրֆէզինտէ վագը Պրում վէ
Մէքլա վէ Շահր նամ մահալլեր-
ատ տախի զուհուր իյլէտիկի Մեճ-
լիսի Սըհհիյէ թարֆիընտան նէյը
օլունան պիր իլանը բէսմիտէն ան-
լայըլմըշ տըր։

—

Գալասա միւթէվէճճիհէն հա-
բէքէթ իթմիշ օլան Վէլլէտ նամ
Ալէման վաբորընն արդասընտան
պիր Բուս վաբորու իլէ պիր Բու-
մանիա սէֆինէսի տախի կիտիպ
մէզքիւր վաբոր տերունինտէ տի-
նամիթ պարութու պուլունուպ
պուլունմատըղընը թահգիգ իթ-
մէք իւզրէ, համուլէսինին գա-
բայա իխրաճընտա հազրը պուլու-
նաճագլար տըր։

—

Մօսկոյի Սուրբ Գրիգոր Լուսաւորչի
Ազգային Հիւանդանոցի Տեսչութեան
Հանձնաժողովոյ հրաւէրով

ՊԱՏԱՍԽԱՆ ԱԼԻԷՄԱՆ

ՍԱՀԻՊԻ ՎԻԼՀԷԼՄ ԲԱԼԻԻԳԱ

ԵԷՆԻ ՄԱՂԱԶԱԼԱՐ

ՊԷՅՕՂԼՈՒՆՏԱ ՏՕՂՐՈՒ ԵՕԼՏԱ
ՀՕԼԱՆՏԱ ՍԷՖԱՐԷԹԱՆԷՍԻՆԻՆ ԳԱՐՇԸՍԸՆՏԱ Ն° 338

ԱԼԱՖՐԱՆԳԱ ՆՈՅԵՄԲԵՐ 19 ՃՈՒՄԱ ԻՐԹԷՕՒ ԿԻԻՆԻԻ
ՔԻՒՇԱՏ ՕԼՈՒՆՄՈՒՇ ՏԸՐ

Մ. Վ. Բալիւգա՝ պու քէրրէ մաղազասընը պալատէ զիքր օլունան
մահալտէ խասսլէթէն ինչա իթտիրտիկի էպնիյէյէ նագլ իթտիկինի քէն-
տի միւթէատտիտ միւշթէրիլերինէ պէյանլէ իթթիֆար իտէր։

ՔՍՐԱԱ

Կիւղել գօղուլար, Ֆըրչալար, Տիւզէն թագըմը, Խանէ վէ Մաթ-
պախ էշեասը, Օյմալար, Ամա սաաթլար, Լամպալար, Գօլլու չամ-
տանլար, Թուճատան էմթիա, Եաղըխանէ թագըմը, Ամթարիյէ, Եիւն
վէ բամբուգ էօրթիւլեր, Այագ գապլարը, Ռէչէլեր, Շէքերլամէլեր,
Իչկիլեր, Շիշէ իլէ Պավիէրա պիրասը, Շամբանեալար, Պասթօնլար,
Շէմսիյէլեր, Գըսսա չօրապլար, Սէլէլեր, Ֆաղիւրիյեր, Պլլօրլար,
Պանեօլար վէ Ֆուչլար, Սիւս վէ ֆանթազիա էմթասը, Էնվաի չօ-
ճուգ օյունճագլարը, Ճամար, Եօլճու թագըմը, Մօսգօֆ մէչինէլերի,
վէ սաիր սիրի տիւրլիւ էմթասա.

ԶԷՐԱՖԵԹ ԳԱՎԻԼԻՐ ՎԷ ՈՒՃՈՒԶԼԸԳ։

ԹԷԼԵԳՐԱՖ

Ա.Ֆ.Ա.Հ.Պ.

Լօնտրա 26 Նոյ.

Բէրէրսպուրկեան պատգամը պիր թէլէկրաֆա իսթինատէն, Մոսկովայ կազէթասը՝ Ռուսիա իմբերաթօրընըն ալէ յինինէ թերթիպ օլունմուշ պիր եէնի սուլ գաստ ճէմիւեէթի քէշֆ օլունտուղունա, վէ պիր չօղ քիչի թէվգիֆ իտիլտիկինէ տարիր օլան չարիայը թասդիգ էյլեօր։

Պերլին 26 Նոյ.

Պերլին Միլլէթ Պանգասը՝ ընդօնթօսընը 100տէ 5 պուչուգտան 5է թէնզիլ էյլէմիշ տիր։

Լօնտրա 26 Նոյ.

Ինկիլիթէրրա թիճարէթ նէզարէթի միսթէշարը Մ. Ալլի՝ տիւն ազշամ էյրատ իսթանկի պիր նութգընտա Մրսրը մէսէլէսինէն պահսլա տէմիշ տիր քի, «Ինկիլիթէրրա Մրսրը զապթ իթմէք էֆքարընտա օլմայրպ, եալնըզ Սիւէյշյ գանալը կէչիտինի թէմին իթմէք արզուսընտա տրը։

Ֆրանսա տախի Մրսրրտա միւնհասրէն իճրան նուֆուզ էֆքարընտան, ինկիլիթէրրա պու պապտէ ֆրանսա իլէ մուվաֆագաթքարանէ հարէքէթէ ամատէ տիր։ Ֆագաթ Ինկիլիթէրրա տիկէր հիչ պիր տէվլէթին միւտախէլէսինի գապուլ իթմէզ։»

Բարիզ 26 Նոյ.

Ֆրանսա Պուչ-տը-Բօն էյալէթի վալիսի սայլագ Մ. Թիրման՝ ճէզայիր միւրէխխէ վալիլիկինէ թային օլունմուշ տրը։

Ժէնէրալ Սօսիէ՝ ճէզայիրտէքի մէմուրիէթը ասքէրիէյինտէ իպգա օլունմուշ տրը։

Պերլին 26 Նոյ.

Ալէմանիա իմբէրաթօրը քէսպը ակիյէթ իթմէքտէ տիր։

Բէթէրսպուրկ 26 Նոյ.

Պու կիւն էօյլէնտէն սոնրա Ժէնէրալ Զէրէվինի գաթլ իթմէք իւզրէ պիր սուի գաստ վուգու